

nyelvérzékű embernek is igen sokszor szüksége van ilyen útbaigazítóra. A tényeket mindig legkiválóbb nyelvészeink (Szinnyei, Melich, Simonyi, stb.) idevágó munkáinak átvizsgálása után állapítja meg s így kifogásokra ez a rész alig ad alkalmat. Legfeljebb az *ikes* igék számára kérnék egy kis méltányosságot. A szerző ugyanis a 228. oldalon (nagy kiadás) ezt mondja: «Minden jel arra mutat, hogy az irodalom az *ikes* igék kérdésében egészen vissza fog térni a természetes beszédhez, bár az iskolai hagyomány ezt nagyon megnehezíti.» S azután idézi ugyancsak Simonyi harciradióját: «rázzuk le az *ikes* jármot». Hát épen a természetes beszéd kívánja, hogy ne üldözzük az *ikes* igét. Az *ikes* igéket nem Révai hozta életre, mindig éltek azok. Bizonyos vidéken bizonyos igék s a köznyelvben és írónknál egy nagyszámú igecsoport mindig *ikes* volt. A nyelvérzék tartotta meg *ikes*eknek ezeket s üldözni őket épen oly erőszak volna a nyelv szelleme ellen, mintha egy önkényesen meghatározott számú igénél mindenkitől kicsikarnók az *ik*-et. Igaz, hogy az ilyen nyelvi finomságok eltüntetése nagyon megkönnyítené a beolvadó elemeknek a magyarosodást. De a beolvasztást nem szabad úgy értelmeznünk, hogy mi rontsuk 50 perccel a nyelvünket. Hiszen akkor oda kellene dobnunk a tárgyas ragozást, az igekötőket s még ki tudja mit. Ebben a közlekedésben nem szabad Budapest népét követnünk. Aki magyarrá akar lenni, ne sajnálja a fáradságot, szíja magába a magyar nyelv minden színét, vésse agyába nyelvünk minden árnyalatát. A beolvadásnak a nemzeti jellemet s a nyelv szellemét egy hajszálnyival sem szabad módosítania.

S épen ez adja meg e kis könyv nevelő értékét, hogy az igaz nyelvérzéknek forrása. Legyen ez a könyv egyike azon fegyvereknek, melyekkel az új nemzedék a magyar faj érvényesülési harcában kivívja a maga diadalát.

—Szabó Dezső.

Külföldi lapszemle.

Zeitschrift für Philosophie und Pädagogik. Herausgegeben von
O. Flügel, K. Just und W. Rein. IV. Jahrgang 6. Langensalza,
Herman Beyer & Söhne.

E folyóirat márciusi számában az egyik szerkesztő *O. Flügel* «Herbart und Th. Waitz» cím alatt ír tanulmányt, amelyben azt igyekszik bizonyítani, hogy Waitz valódi Herbartianus és nem tért el fölfogásában a mester tanításától. E bizonyításra alkalmul szolgált Gebhardt 140 oldalra terjedő értekezése: Th. Waitz's pädagogische

Grundanschauungen. Gebhardt ugyanis nagy részletességgel igyekszik kimutatni, hol és mennyiben tért el Waitz Herbarttól s arra az eredményre jut, hogy Waitz önálló gondolkodó, akinek eszméi csak nagyon laza összefüggésben állnak Herbart gondolataival. Flügel vizsgálat alá veszi, hogy ez az állítás mennyiben állhat meg, s előbb a pszichológiára, azután pedig az etikára vonatkozólag igyekszik bizonyítani ez állítás tarthatatlanságát. Gebhardt u. i. azt állítja, hogy Waitz Wudthoz közeledett, elhagyta Herbart egyoldalú intellektualizmusát és a voluntarizmus álláspontjára helyezkedett. Gebhardt szerint Waitz Herbarttal a pszichológiában csak az exakt vizsgálódás elvében és a lélek egyszerűségéről szóló tanban egyezik. Flügel szerint ellenben Waitz nemcsak általánosságban, hanem a részletekben is Herbartot követi, ezt mindenkor maga is beismerte s mindig így is ítelték meg. Hasonlóképp igyekszik Flügel kimutatni, hogy Waitz az etikában sem tér el Herbart elveitől. Az oly komoly eredeti gondolkodónak s termékeny írónak, — mondja Flügel — nincs szüksége arra, hogy *eredetiségét* ilyen módon minden áron megóvjuk. Végzi Goethe szavaival: Valamennyi tévedés között a legeggyűbb az, amikor ifjú fejek azt hiszik, hogy elveszítik eredetiségüket, ha elismerik az oly igazságot, melyet már mások is elismertek. A bohók előről akarják kezdeni, függetlenek, önállóak, eredetiek a maguk útján járók, a maguk saját szemükkel látók akarnak lenni (s Isten tudja, hogy nevezik még az ilyen balgaságokat) s az elérhetetlennek akarnak eleget tenni.

Fr. Wilhelm e füzetben folytatja tanulmányát, melynek címe «Az érzelmek tana a pszichologia utolsó tíz évében» szól Wundtról, ismertetve tanítását az összetett érzelmekről és az indulatokról. Azután Ziehen álláspontját ismerteti.

J. Zillig folytatja tanulmányát a népiskolai tanterv kérdéséről, fejtegetve az iskola és élet viszonyát, az igazi és hamis tudást és az eleven és holt ismeretet.

A közlemények között *J. Honke* ismerteti Wasmann S. J. jezsuita páter két előadását, melyeket «Fejlődés-elmélet és keresztény világnézet» címen tartott, s nagyon dicséri a vetített képekkel illusztrált előadásokat, melyeknek célja bizonyítani, hogy fejlődés-elmélet az egyház tanításával nem ellenkezik. A tudósító így végzi: A mindkét felekezeti nagyszámú hallgatóság élénk tetszéssel adózott a szelletes jezsuita páter előadásának.

A közlemények között ezenkívül megragadja figyelmünket egy kis észrevétel, melyben *Muthesius* egy cikkére utalva, — mely a tanítóképzés reformjáról szól, — a szerkesztőség konstatálja, hogy már évek óta küzdenek a következő eszméért: A tanítói pálya felé min-

den ajtót nyitva kell tartani. A rendes út mellett, amely a népiskolán, præparandián és szemináriumon keresztül visz a tanítói pályára, van még egy másik út is a reáliskolán és főreáliskolán át, melyet szintén örömmel kell üdvözölni.

Könyvismertetések, lapszemle s a beküldött könyvek jegyzéke zárja be a füzetet. Wy.

*

«**Frauenbildung.**» Zeitschrift für die gesammten Interessen des weiblichen Unterrichtswesens (Herausgegeben von Prof. Dr. J. Wychgram).

Az 1906-ik évi V. füzetben dr. Noodt berlini tanár azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy mi módon lehetne a felsőleányiskolákban az érdeklődést a matematikai tanulmányok iránt fölébresztteni? Az érdeklődés hiányának okát a módszerben találja. Mint Klein Félix göttingai professzor mondja, a matematikai tanítást élénk kapcsolatba kell hozni a későbbi életcélokkal. Ehhez hozzáteszi, hogy a matematikai tanítás kiinduló pontja a mindennapi élet legyen és hogy e tárgy tanítását a többi iskolai tanulmány kellően készítse elő.

Példákkal világítja meg, hogy milyen szerepük lehet az egyes tárgyaknak ebben az előkészítésben. Első sorban a természettudományok jöhetnek tekintetbe. Az állattanban: a gerincesek csontvázánál lehet a kongruencia fogalmát adni; úgyszintén a fogsorról való tanulásnál; a mézsejteknél, a pókhálónál, a tengeri csillagoknál a körre és szabályos sokszögekre lehet utalni. A botanikában: a monokotyledonok párhuzamos rostu levelei a párhuzamos vonalak fogalmához vezetnek; a sugaras virágok diagrammja, a fatörzs alkata, az évgyűrűk, a mák keresztmetszete, a körnek a szabályos sokszöggel való kapcsolatát illusztrálják.

A matematikai földrajzban: a horizontot a tanuló nem foghatja fel a körsík képzete nélkül; az égtájak, az iránytű egyenesen a szög fogalmához vezetnek; a föld gömbalakja és a rajta való tájékozódás a délkörökkel és párhuzamos körökkel rávezetnek a gömbnek legnagyobb köreire és kisebb köreire, melyeknek sugaruk is kisebb; ezen körök területének és átmérőjének összehasonlítása vezet a II-re; az ellipszisnek fonállal való konstruálásában alkalmasan mutatható meg, hogy az ellipszis fókuszainak közeledtével mint alakul át az ellipszis s mint lesz körre, ha a fókuszok összeesnek.

Kívánatos különösen a funkcionális kapcsolat mibenlétével már korán megismertetni a tanulókat. Bizonyos változóknak egymástól való függését plauzibilissé lehet tenni már a hőmérsékleti, a barometer állását jelző görbék szerkesztésével, a lakosság számának ingadozását jelző görbékkel stb.; ilyen görbék «olvasása» nem csak a geo-